

ENERGIAMARKKINAVIRASTO TIEDOTTA 1/2002.....	1
PÄÄKIRJOITUS.....	1
ONKO TARVETTA RATKAISUPROSESSIN MUUTTAMISEKSI ?	1
EMV:N PÄÄTÖKSIÄ.....	3
<i>SAVON VOIMAN HINNOITTELU KOHTUULLISTA</i>	<i>3</i>
<i>SAVON VOIMAN SÄHKÖLIIKETOIMINTOJEN ERYYTÄMINEN SÄHKÖMARKKINALAIN VASTAINEN.....</i>	<i>4</i>
<i>VATTENFALLIN JA FINGRIDIN RAJAJOHTOKIISTA PÄÄTÖKSEEN</i>	<i>5</i>
<i>SÄHKÖNTOIMITUKSEN AVAUSMAKSU.....</i>	<i>5</i>
SÄHKÖMARKKINAT.....	6
<i>LAUSUNTO VERKKOTOIMINNAN KOHTUULLISEN TUOTON ARVIOINNIN KEHITTÄMISEKSI</i>	<i>6</i>
<i>YHTIÖKOHTAISET TEHO KUUSLUVUT VERKOSSA</i>	<i>8</i>
MAAKAASUMARKKINAT.....	8
<i>GASUMIN MAAKAASULIIKETOIMINTOJEN ERYYTÄMINEN</i>	<i>8</i>
<i>GRANINGE ENERGIA EI SAANUT POIKKEUSLUPAA.....</i>	<i>9</i>
EMV:SSA TAPAHTUU.....	9
<i>INVESTOINNIT SÄHKÖN SIIRRON HINNOITTELUSSA</i>	<i>9</i>
<i>SÄHKÖN LAATUA KOSKEVA SELVITYS</i>	<i>10</i>
<i>ENERGIAMARKKINAVIRASTON VUOSIKERTOMUS 2001</i>	<i>10</i>
HENKILÖSTÖUUTISIA	10
ENERGIAMARKKINAVIRASTO PALVELUKSESSANNE	11
<i>VIRASTON JOHTO JA SIHTEERIPALVELUT ..</i>	<i>11</i>
<i>OIKEUDELLISET ASIAT.....</i>	<i>11</i>
<i>TARIFFIT.....</i>	<i>11</i>

Energiamarkkinavirasto tiedottaa 1/2002

Pääkirjoitus

Onko tarvetta ratkaisuprosessin muuttamiseksi ?

Viime syksynä Energia-alan Keskusliitto ry Finergy ja Sähköenergialiitto ry Sener jättivät kauppaja- ja teollisuusministeriölle aloitteen ryhtyä toimenpiteisiin sähköverkkotoiminnan tuoton arvioinnin kehittämiseksi. Aloitteellaan liitot haluavat muutoksia toisaalta sähköverkkotoiminnan kohtuullisen tuoton arviointikriteereihin ja toisaalta kohtuullisuusarvioinnin päätöksentekoprosessiin.

Energiamarkkinaviraston nykyisin soveltamista sähköverkkotoiminnan hinnoittelun kohtuullisuuden arviointikriteereistä on jo olemassa korkeimman hallinto-oikeuden hyväksymää oikeuskäytäntöä. Näin ollen vallitsevien ja lainmukaisiksi katsottujen kriteerien muuttamiseksi ei viraston näkökulmasta ole mitään nykylainsäädännöstä johtuvaa erityispainetta. Esimerkiksi nykyinen kohtuulliseksi katsottu tuottotaso perustuu useisiin asiantuntijalausuntoihin ja niiden perusteella tehtyyn harkintaan. Sähkömarkkinalainsäädännössä harkintavalta on annettu Energiamarkkinavirastolle, minkä korkein hallinto-oikeus on vahvistanut useissa ratkaisuisaan. Kohtuulliseksi katsottavan tuottotason selvä korottaminen nykyisestäään edellyttäisikin viraston näkemyksen mukaan lainsäätäjän kannanottoa, koska silloin se ei enää perustuisi olemassa oleviin asiantuntijalausuntoihin ja viranomaisen niiden perusteella tekemään harkintaan. Liittojen aloitteessaan esittämä muutos yhtä vuotta pidemmästä tarkastelujaksosta merkitsisi myös osaltaan siirtymistä askel askeleelta kohti sääntelyjärjestelmää, jossa sallittua tuottotasoa koskevat parametrit asetetaan etukäteen.

Energiamarkkinavirasto toki kehittää koko ajan arviointimenetelmiään. Virastolla ei ole tavoitetta linnoittautua tiukasti olemassa olevaan arviointimalliin. Mallia on tarpeen vaatiessa syytä hienosäätää, mutta peruslinjausten muuttaminen vaatii aina syvällistä harkintaa. On myös toimijoiden edun mukaista, ettei valvova viranomaisen tee peruslinjauksissaan yllättäviä ja äkillisiä muutoksia. Merkittäviä viraston suorittamia arviointimallin kehityshankkeita ovat viime aikoina olleet tehokkuuden huomiointi sekä käyttöomaisuuden kulukirjasten käsittelymallin muuttaminen. Merkittävisissä muutoshankkeissa Energiamarkkinavirasto pyytää lausuntoja eri tahoilta ja lausuntokierroksen jälkeen virasto vielä erikseen harkitsee muutosten soveltamista sähköverkkotoiminnan kohtuullisen hinnoittelun arvioinnissa. Kehitettäessä arviointimallia ei kuitenkaan voida katsoa muutostarpeita pelkästään alan yritysten näkökulmasta. Aivan yhtä tärkeää on ottaa huomioon myös verkonhaltijoiden asiakkaiden näkökulma. Tehtäessä malleihin muutoksia on arvioitava, miten ne vaikuttavat esimerkiksi sekä sähkön siirron hintatason kehittymiseen että verkon kehittämisvelvollisuuden toteutumiseen. Yhtenä tavoitteena tulee olla, ettei arviointimallin muuttaminen sinänsä johda huomattavaan sähkön siirtohintatason nousuun. Hintataso voi silti nousta, mikäli verkonhaltijoille asetetaan uusia velvoitteita. Mallin on kannustettava verkonhaltijaa suoriutumaan tehtävistään sekä mahdollistettava omistajalle saada sijoitukselleen toiminnan riskiä vastaava kohtuullinen tuotto. Toisaalta tasapaino edellyttää myös, että arviointimalli rankaisee riittävän voimakkaasti niitä verkonhaltijoita, jotka laiminlyövät heille asetettuja velvoitteita.

Liitot ehdottivat aloitteessaan myös, että alan yritysten oikeusturvan kannalta kohtuullisen tuoton arviointiin liittyvää päätöksentekojärjestelmää tulisi muuttaa. Liitot esittävät, että sähköverkkotoiminnan hinnoittelun kohtuullisuutta koskevat asiat

tulisi voida saattaa esimerkiksi kilpailuneuvoston tai nyttemmin markkinaoikeuden tyyppisen ratkaisuelimen käsiteltäväksi. Ulkopuolisen ratkaisuelimen käyttöä arvioitaessa on erittäin tärkeää kiinnittää huomioita valvontaviranomaisen ja ratkaisuelimen riippumattomuuden turvaamiseen. Tämä asia on korostetusti esillä myös sekä sähkö- että maakaasumarkkinoita koskevissa EU:n direktiiveissä. Valvontajärjestelmän uskottavuuden ja päätöksenteon riippumattomuuden kannalta esimerkiksi edustustyyppiset ratkaisuelimet ovat hyvin hankalia. Tämä korostuu erityisesti ratkaisuelimen toimiessa pelkästään kapealla toimialasektorilla, jolloin alan yrityksistä riippumattomien asiantuntijoiden löytäminen on vaikeaa.

On ymmärrettävää, että liittojen aloitteessa oikeusturvakysymystä katsotaan alan yritysten näkökulmasta. Kuitenkin samalla on katsottava asiaa myös asiakkaiden näkökulmasta. Energiamarkkinavirasto katsoo, että mikäli verkkopalveluiden hinnoittelun valvontaan liittyvää päätöksentekojärjestelmää lähdetään muuttamaan tulee samalla myös harkita viraston toimivaltuuksia ja päätösten täytäntöönpanon tehostamista. Nykyiselle järjestelmälle, jossa muutoksenhakua Energiamarkkinaviraston päätökseen haetaan suoraan korkeimmalta hallinto-oikeudelta, on valvonnan kokonaisuuden kannalta vankat perusteet. Jokainen lisäporras ratkaisuprosessissa lisää aikaviivettä lainvoimaisten ratkaisujen saamiseen sekä niiden täytäntöönpanoon. Verkonhaltijoiden asiakkaiden kannalta on kestävätilanne, jos lainvoimaisten ratkaisujen saamiseen ja niiden täytäntöönpanoon menee kohtuuttoman pitkä aika.

Nykyisellään Energiamarkkinaviraston toimivalta rajoittuu vaatimukseen korjata havaitsemansa sähkömarkkinalain vastainen hinnoittelu vastaisuudessa lainmukaiseksi. Lisäksi vaatimus konkretisoituu vasta sen jälkeen, kun viraston päätös tulee lainvoimaiseksi. Yrityksen käyttäessä

valitusoikeuttaan viraston langettavasta päätöksestä muutokset yrityksen hinnoittelussa siirtyvät myöhemmäksi. Samalla yritys voi soveltaa viraston lainvastaiseksi toteamaa hinnoitteluaan koko valitusprosessin ajan ilman suurempaa pelkoa erityisistä seuraamusmaksuista. Verkonhaltijan kannalta ainoa uhka on, että asiakkaat lähtevät myöhemmin vaatimaan vahingonkorvauksia alioikeuksien kautta. Sähkömarkkinalain vastaisesta hinnoittelusta ei nykyisellään seuraa lakia rikkoneelle yritykselle mitään seuraamusmaksuja eikä virastolla ole esimerkiksi toimivaltaa määrätä yritystä palauttamaan asiakkaille oikeudettomasti perittyjä maksuja. Voidaankin todeta, että vähintään yhtä lailla myös valvottavien yritysten asiakkaiden puolella on merkittäviä oikeusturvan puutteita, joita olisi syytä pohtia. Energiamarkkinavirasto katsookin, että viraston tekemien päätösten täytäntöönpanoa voitaisiin tehostaa esimerkiksi menettelyllä, jossa virasto voisi tarvittaessa määrätä tuomioistuinkäsittelyn ajaksi määräaikaisen hinta- tai tuottokaton tai kieltää määräajaksi lainvastaiseksi katsomansa ehdon soveltamisen. Tällöin asiakkaat eivät tarpeettomasti joutuisi kärsimään tuomioistuinkäsittelyn venymisestä.

On hyvä, että liitot ovat aloitteellaan nostaneet asiat esille. Ministeriön tehtävä on jatkossa miettiä, onko tarvetta muuttaa säädösteitse sähköverkkotoiminnan kohtuullisen tuoton arviointikriteerejä sekä valvontaan liittyvää päätöksentekojärjestelmää. Asian ratkaiseminen edellyttää kaikkien intressitahojen näkökulmien huomioimista.

Hyvää kesää!
Antti Paananen

EMV:N PÄÄTÖKSIÄ

Savon Voiman hinnoittelu kohtuullista

Energiamarkkinavirasto on 27.2.2002 antanut päätöksen, joka koskee Savon Voima Oy:n

eli nykyisen Atro Oy:n sähkön siirtohinnoittelun kohtuullisuutta tilikausina 1.1.-31.12.1998, 1.1.-31.12.1999 ja 1.1.-31.12.2000.

Asia on tullut Energiamarkkinavirastossa vireille kahden Savon Voima Oy:n asiakkaan marraskuussa 1998 ja tammikuussa 1999 tekemien toimenpitepyyntöjen johdosta. Toinen tutkimuspyyntö on koskenut Savon Voima Oy:n vuoden 1998 lopussa voimassa olleita siirtotariffeja. Toinen tutkimuspyyntö on puolestaan koskenut Savon Voima Oy:n 1.1.1999 tekemää siirtotariffien muutosta.

Energiamarkkinavirasto katsoo, että Savon Voima Oy:n sähkön siirron hinnoittelu on tarkastelujakson aikana kokonaisuutena ollut kohtuullista, vaikka toteutunut tuotto on ylittänyt kohtuullisena pidettävän tuottotason yhtenä tilikautena tarkastelujakson aikana. Tarkastelujakson kahden muun tilikauden osalta toteutunut tuotto on erittäin selkeästi ollut alle kohtuullisena pidettävän tuottotason. Tarkastelujakson viimeisen tilikauden perusteella on nähtävissä myös se, että kyseessä ei ole hinnoittelun muutos eikä kulurakenteessa ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Kun lisäksi otetaan huomioon se, että sähköverkkotoiminnan liikevaihto ja tuotto voivat vaihdella tilikausittain erityisesti vuotuisten suurten lämpövaihteluiden seurauksena, Energiamarkkinavirasto katsoo, ettei yksittäisen tilikauden osalta toteutunutta kohtuullisen tuottotason vähäistä ylitystä voida näiden edellytysten vallitessa pitää merkinä sähkön siirron kohtuuttomasta hinnoittelusta. Myös muut Savon Voima Oy:n hinnoittelusta tehdyt havainnot tukevat sitä näkemystä, että Savon Voima Oy:n sähkön siirron hinnoittelu on täyttännyt sähkömarkkinalain vaatimukset.

Ratkaisunaan Energiamarkkinavirasto katsoi, että Savon Voima Oy:n sähkön siirron hinnoittelu on tarkastelujakson aikana kokonaisuutena arvioiden ollut sähkömarkkinalain mukaista.

*Energiamarkkinaviraston päätös 27.2.2002
Dnrot 221/421/98 ja 20/421/99*

Savon Voiman sähköliiketoimintojen eriyttäminen sähkömarkkinalain vastainen

Energiamarkkinavirasto on oma-aloitteisen selvityksen perusteella arvioinut Savon Voima Oy:n sähköliiketoimintojen eriyttämistä sähkömarkkinalain 7. luvun säännösten mukaisesti. Sähkömarkkinalain 28 §:n mukaisesti Savon Voima Oy:n on eriytettävä sähköverkko- ja sähkönmyyntitoimintansa toisistaan ja muista liiketoiminnoista, koska siihen ei sovellu vähäisen liiketoiminnan poikkeussäännös. Sen sijaan Savon Voima Oy:öön soveltuu vähämerkityksisen sähköntuotantotoiminnan poikkeussäännös, joten yhtiön ei tarvitse eriyttää sähkön tuotantotoimintaa sähkönmyyntitoiminnasta. Yhtiön tulee laatia sähkömarkkinalain 29 §:n mukaisesti tuloslaskelma molemmille sähköliiketoiminnolle ja tase sähköverkkotoiminnalle.

Savon Voima Oy:n eriyttämiskäytännön, jossa Savon Voima Oy:n sähköverkkotoimintoon on sisällytetty ulkopuolelle suoritettun urakointi- ja autokorjaamotoiminnan tuotot ja kulut, on todettu olleen sähkömarkkinalain 28 §:n sekä kauppaja teollisuusministeriön sähköliiketoimintojen eriyttämisestä antaman päätöksen (885/1995) 5 §:n vastainen. Savon Voima Oy on myynyt autokorjaamotoiminnan vuoden 2000 lopussa sekä yhtiöittänyt sähköverkkojen rakennus- ja kunnossapitoliiketoiminnan vuoden 2001 toukokuussa, joten tilanne on muuttunut.

Käyttöomaisuussijoitusten osalta Savon Voima Oy:n noudattaman eriyttämiskäytännön on todettu olleen kauppaja teollisuusministeriön sähköliiketoimintojen eriyttämisestä antaman päätöksen (885/1995) 5 §:n vastainen. Savon

Voima Oy:n toteuttama käyttöomaisuussijoitusten kohdentamistapa eri liiketoiminnoille jakamalla kaikki sijoitukset liikevaihtojen suhteessa ei täytä säännösten edellyttämää aiheuttamisperiaatetta. Savon Voima Oy on myynyt pois osan käyttöomaisuussijoituksistaan ja lisäksi Savon Voima Oy on vuoden 2002 alussa yhtiöittänyt sähkökaupan ja vesivoimantuotannon sekä kaukolämpöliiketoiminnan erillisiin tytäryhtiöihin, joten tilanne on hieman muuttunut.

Muilta osin Savon Voima Oy:n eriyttämiskäytännön ei ole todettu rikkoneen sähkömarkkinalain ja sen nojalla annettujen säädösten ja määräysten asettamia vaatimuksia.

Energiamarkkinavirasto katsoo, ettei Savon Voima Oy ole noudattanut sähköliiketoimintoja eriyttäessään kauppaja teollisuusministeriön sähköliiketoimintojen eriyttämisestä koskevan päätöksen (855/1995) 5 §:ssä määriteltyä aiheuttamisperiaatetta kaikilta osin jakaessaan kustannuksia ja tase-eriä sähköliiketoiminnoille.

Energiamarkkinavirasto velvoittaa sähkömarkkinalain 39 §:n 1 momentin nojalla Savon Voima Oy:n korjaamaan toimintojensa eriyttämisessä soveltamansa käytännön sähkömarkkinalain mukaiseksi tilikaudelta 1.1.-31.12.2001 laadittavista eriytetyistä tilinpäätöksistä alkaen. Eriyttäminen tulee tehdä siten, että kauppaja teollisuusministeriön sähköliiketoimintojen eriyttämisestä antaman päätöksen mukainen aiheuttamisperiaate riittävällä tarkkuudella toteutuu.

*Energiamarkkinaviraston päätös 27.2.2000,
Dnro 345/452/2001*

Vattenfallin ja Fingridin rajajohtokiista päätökseen

Energiamarkkinavirasto on ratkaissut Vattenfall Oy/Ab:n tekemän tutkimuspyynnön, joka koski Ruotsin ja Suomen välistä merikaapelin kautta tapahtuvaa sähkön siirron hinnoittelua.

Vattenfall oli tutkimuspyynnössään katsonut, että sähkön kantaverkkoyhtiö Fingrid Oyj, jolla on määrävä markkina-asema Suomen kantaverkossa ja rajajohdoissa tapahtuvassa sähkönsiirrossa, soveltaa Ruotsin ja Suomen välisen Fenno-Skan merikaapelin kautta tapahtuvassa priorisoidussa sähkönsiirrossa Vattenfalliin nähden liian korkeaa hintaa. Hinta on korkeutensa vuoksi syrjivää ja yhtiön vahingoksi verrattuna muiden asiakkaiden maksamiin sähkön rajasiirtomaksuihin.

Vattenfall oli vaatinut, että Fingridiä kielletään soveltamasta kohtuutonta ja syrjivää hinnoitteluaan ensisijaisesti siten, ettei merikaapelin kautta tapahtuvasta sähkönsiirrosta tehdyn sopimuksen katsota olevan voimassa. Mikäli tähän ei katsottaisi olevan edellytyksiä, niin Vattenfall vaatii, että Fingridiä kiellettäisiin soveltamasta sopimukseen sisältyvää kohtuutonta hintaehdot, jolloin siirtohintaa olisi alennettava kohtuulliselle tasolle eli käytännössä poistettava siirtohintaa kokonaan.

Energiamarkkinavirasto katsoi ratkaisussaan, että pohjoismaisilla rajayhteyksillä tarjottavan prioriteettisiirron hinnoittelussa Fingrid on kohdellut siirtoasiakkaitaan sähkömarkkinalain edellyttämällä tasapuolisella tavalla ja, että hinnoittelua ei voida pitää kohtuuttomana.

Energiamarkkinavirasto katsoi kuitenkin, että Fingrid on menetellyt sähkömarkkinalain vastaisella tavalla Suomen ja Ruotsin välisten prioriteettisiirtoa koskevien palvelujen ehtojen muuttamisessa. Yhtiö on sopinut prioriteettisopimuksen kapasiteettivaruksen alentamisesta asiakkaana olevan osakkaansa kanssa, mutta sen sijaan Fingrid ei ole

suostunut alentamaan toisen asiakkaan eli Vattenfallin prioriteettisiirtoa koskevan siirtosopimuksen kapasiteettivarausta.

Energiamarkkinavirasto on päätöksessään velvoittanut Fingridin toimimaan vastaisuudessa sähkömarkkinalain edellyttämän tasapuolisuusvaatimuksen mukaisesti muuttaessaan siirtopalveluasiakkaidensa kanssa tekemiensä sopimusten ehtoja.

Energiamarkkinaviraston päätös 27.2.2002, Dnro 90/421/99

Sähkötoimituksen avausmaksu

VVO-Sähkö Oy teki Energiamarkkinavirastolle toimenpidepyynnön, joka koski Keravan Energia Oy:n perimää sähkötoimituksen avausmaksua.

Päätöksessään Energiamarkkinavirasto katsoi, että Keravan Energia Oy on menetellyt sähkömarkkinalain 14 §:n 1 ja 3 momentin vastaisesti periessään asiakkaalta sähkötoimituksen avausmaksu –nimisen palvelumaksun verkkopalveluiden ostajan vaihtuessa. Lain vastainen menettely kohdistuu sekä tilanteisiin, jossa sähkön yhteishankintaan osallistuva sähkökäyttäjä on käyttökohteessa pysynyt samana, mutta verkkosopimuksen on solminut kiinteistön omistava yhtiö sekä tilanteisiin, jossa asiakas tekee uudessa kulutuskohteessa verkkopalvelusopimuksen.

Uuden verkkopalvelusopimuksen avaamisen yhteydessä asiakkaan ja mittarinlukutietojen vienti asiakastietojärjestelmään, mahdollinen mittarinluku, sähkösopimuksen tekeminen sekä verkkopalvelusopimuksen ja sähkötoimitusehtojen toimitus asiakkaalle ovat toimenpiteitä, jotka sisältyvät luonnollisena osana sopimukseen ja sen kustannukset tulee kattaa siirtotariffilla. Erillisen avausmaksun periminen näistä toimenpiteistä on sähkömarkkinalain 14 §:n 3

momentin tarkoittama verkkopalvelujen hinnoittelun perusteeton ehto.

Energiamarkkinavirasto velvoitti 12.3.2002 tekemällään päätöksellään Keravan Energia Oy:n ryhtymään toimenpiteisiin sähkömarkkinalain vastaisen menettelynsä korjaamiseksi.

Energiamarkkinaviraston päätös 12.3.2002, Dnro 165/423/1999

SÄHKÖMARKKINAT

Lausunto verkkotoiminnan kohtuullisen tuoton arvioinnin kehittämiseksi

Kauppa- ja teollisuusministeriö on pyytänyt Energiamarkkinavirastolta lausuntoa Energia-alan Keskusliitto ry Finergyn ja Sähköenergialiitto ry Senerin kauppa- ja teollisuusministeriölle tekemästä aloitteesta ryhtyä toimenpiteisiin sähköverkkotoiminnan kohtuullisen tuoton arvioinnin kehittämiseksi. Finergyn ja Senerin aloitteessa käsitellään muutamaa keskeistä verkkotoiminnan tuoton arviointiin liittyvää asiaa.

Finergy ja Sener esittävät, että kohtuullisen tuoton arvioinnissa siirryttäisiin nykyisestä vuotuisesta tarkkailusta pidemmän aikavälin tarkastelujaksoihin. Liitot katsovat, että sovellettu menettelytapa johtaa käytännössä siihen, etteivät verkkotoimintaa harjoittavat yhtiöt voi saavuttaa hyväksyttävänä pidettävää tuottotasoa.

Lisäksi aloitteessa esitetään, että sähköverkkotoiminnan kohtuullisen tuoton arvioinnissa hyväksyttävien poistojen laskentajärjestelmä arvioidaan uudelleen. Finergy ja Sener ehdottavat, että poistomenetelmää kehitettäisiin siten, että poistojen laskennassa käytettävää investointien kolmen vuoden tarkkailujaksoa selvästi pidennetään ja että myös ennen nykyisen kaltaisen poistolaskennan

käyttöönottoa tehdyt investoinnit katetaan. Mikäli tätä ratkaisumallia ei voida toteuttaa, voisi vaihtoehtoisena ratkaisuna olla kulloisenkin jälleenhankintahinnan ja kokonaiskäyttöajan perusteella lasketut poistot.

Finergyn ja Senerin mukaan pääoman tuottotaso on vahvistettu liian alhaiseksi ja liitot esittävät aloitteessaan, että kohtuullisen tuoton arvioinnissa käytetyn oman pääoman tuottotason ja vieraan pääoman sallitun kustannustason yleinen arviointi olisi suoritettava uudelleen. Liittojen mielestä pääoman hyväksyttävä tuottotaso on jo lähtökohdiltaan alhainen.

Finergyn ja Senerin mukaan nykyinen arviointitapa johtaa lopputulokseen, jossa verkkotoiminta ei ole kilpailukykyinen sijoitusvaihtoehto muiden vastaavan riskitason sijoitusten kanssa, jolloin edellytykset liiketoiminnan harjoittamiseen ja sähkömarkkinalain edellyttämistä velvoitteista huolehtimiseen olennaisesti vaikeutuvat.

Sener ja Finergy ovat aloitteessaan ehdottaneet, että ministeriö ryhtyisi pikaisesti toimenpiteisiin kohtuullisen tuoton arviointiin liittyvän päätöksentekojärjestelmän kehittämiseksi nykyistä paremman oikeusturvan mahdollistavaksi. Liitot ovat ehdottaneet, että tilanteissa, joissa verkonhaltijat eivät hyväksy Energiamarkkinaviraston menettelyä verkkotoiminnan kohtuullisen tuoton määrittämiseksi, asia voitaisiin saattaa kilpailuneuvostontyyppisen ratkaisuelimen käsiteltäväksi. Liittojen mielestä ratkaisuelimessä tulisi olla riittävä elinkeinotoiminnan, liiketalouden ja juridinen asiantuntemus ja kokemus. Liitot myös ehdottavat harkittavaksi, voitaisiinko tämä tehtävä antaa perustettavalle markkinaoikeudelle.

Yhteenvetona Energiamarkkinavirasto toteaa liittojen verkkopalveluiden hinnoittelun

kohtuullisuusvalvontaa koskevaan aloitteeseen kantanaan seuraavaa:

- Virasto katsoo, että nykyisen lainsäädännön puitteissa voidaan arvioida olevan mahdollista kehittää verkkoliiketoiminnan tuoton kohtuullisuuden arvioinnissa käytettävän viitekoron nykyistä parempaa ennakoitavuutta. Virastossa on vireillä tätä koskeva hanke.

- Virasto toteaa, että nykyisäännösten ja niitä koskevan oikeuskäytännön perusteella poistojen käsittelyssä voidaan arvioida olevan mahdollista harkita siirtymistä käyttämään tarkastelutapaa, joka varsin pitkälle vastaa liittojen aloitteessa ehdotettua menettelyä. Virastossa on vireillä tätä koskeva hanke. Ennen arvioinnissa sovellettavan kulukirjausmallin muutosta virasto tulee selvittämään vaihtoehtojen vaikutuksia sekä sähkön siirron hintatason kehittymisen että kehittämisvelvoitteen toteutumisen näkökulmasta. Viraston tavoitteena on, että sähkömarkkina-alueissa edellytetty sähköverkon kehittämisvelvoite tulee turvattua arviointimallin muutoksen jälkeenkin ja että arviointimallin muutos ei johda huomattavaan sähkön siirtohintatason nousuun.

- Virasto katsoo, että jälkikäteisvalvontaan perustuvan nykyisen lainsäädännön ja sitä koskevan oikeuskäytännön perusteella ei ole mahdollista toteuttaa merkittäviä muutoksia tarkastelujakson pituuteen. Virasto toteaa näkemyksensä, että aloitteessa esitetyt menettelytavat liittyvät tältä osin sääntelytyyppisiin (ex ante) valvontamalleihin. Muutos edellyttäisi lainsäätäjän kannanottoa.

- Virasto katsoo, että hyväksyttävän tuottoprosentin korottaminen huomattavasti nykyisestään merkitsisi sellaista muutosta, joka edellyttäisi lainsäätäjän kannanottoa. Seurauksena olisi todennäköisesti verkkopalveluiden hintatason yleinen kohoaminen Suomessa. Virasto toteaa näkemyksensä, että verkkopalveluiden hinnoittelun valvonnassa sovellettu

hyväksyttävä tuottotaso on suhteutettu liiketoiminnan riskitasoon rahoitusteoriassa yleisesti hyväksytyjen periaatteiden mukaisella tavalla.

- Virasto ei näe perustetta lisätä valvontaprosessiin ulkopuolista ratkaisuelintä. Tällaisella muutoksella vaarannettaisiin päätöksenteon riippumattomuus ja valvonnan uskottavuus. Prosessi tulisi tällaisessa tapauksessa muuttumaan oleellisesti nykyisestä. Muutoksen johdosta tulisi täytäntöönpanoa tehostaa ottamalla käyttöön seuraamusmaksu ja mahdollisuus määrätä korjaavana toimenpiteenä liikaa perityt maksut palautettavaksi asiakkaille. Ainakin suullisten käsittelyjen muodossa toteutettuna muutos edellyttäisi lisäresurssien antamista Energiamarkkinavirastolle.

- Virasto toteaa, että kollegiaalisen päätöksentekomenettelyn käyttöönotto viraston päätöksenteossa voidaan nähdä oikeusturvaa parantavana menettelytapana. Pienessä organisaatiossa toteutettuna menettely näyttäisi kuitenkin varsin raskaalta.

- Virasto ei pidä tarkoituksenmukaisena kasvattaa verkonhaltijoiden oikeusturvaa lisäämällä prosessiin yksi valitusaste lisää. Lainvoimaisen päätöksen saamiseksi kuluva aika muodostuu viraston näkemyksen mukaan tällöin sähkökäyttäjien ja verkonhaltijoiden muiden asiakkaiden kannalta katsottuna kohtuuttomaksi. Muutos edellyttäisi viraston päätösten täytäntöönpanon tehostamista menettelyllä, jossa virasto voisi määrätä asian oikeuskäsittelyn ajaksi määräaikaisen hinta- tai tuottoeron tai kieltää määräaikaisesti lainvastaiseksi katsotun ehdon soveltaminen. Muutos edellyttäisi virastolle myös lisäresursseja lisääntyvään oikeudenkäyntityöhön.

- KHO:n Energiamarkkinaviraston päätösten johdosta antamat ratkaisut huomioon ottaen virasto ei näe nykyisessä päätöksentekomenettelyssä valvottavien oikeusturvan kannalta merkittäviä puutteita. Prosessin merkittävimmät oikeusturvan

puutteet ovat viraston mielestä ennen kaikkea valvottavien asiakkaiden puolella. Näitä puutteita ovat pitkät käsittelyajat, seuraamukset, joiden ennaltaehkäisevä vaikutus on vähäinen sekä valitusmahdollisuuden puuttuminen.

Lausunto on tarkasteltavissa kokonaisuudessaan Energiamarkkinaviraston kotisivuilla osoitteessa <http://www.energiamarkkinavirasto.fi/paatoksia.html>.

Energiamarkkinaviraston lausunto 4.2.2002, Dnro 350/63/2001

Yhtiökohtaiset tehokkuusluvut verkossa

Energiamarkkinavirasto on laskenut jakeluverkkoliiketoimintojen uudet tehokkuusluvut vuoden 2000 tietoaineiston pohjalta ja lähettänyt ne yhtiöille tiedoksi 16.5.2002. Uusien tehokkuuslukujen laskennassa on otettu huomioon se palaute, jonka jakeluverkonhaltijat ovat antaneet edellisten (25.2.2002 lähetettyjen) lukujen johdosta. Yhtiökohtaiset tehokkuusluvut sekä niiden laskemisessa käytetty tietoaineisto ovat saatavilla tietoverkosta osoitteesta www.energiamarkkinavirasto.fi/tilastot.html. Tehokkuuslukujen laskemisessa käytetty menetelmä on kuvattu Energiamarkkinaviraston julkaisussa Sähkönjakeluverkkoliiketoiminnan kustannustehokkuuden mittaaminen DEA-menetelmällä (EMV:n julkaisu 1/2001). Julkaisu löytyy osoitteesta www.energiamarkkinavirasto.fi/lehdistotiedotteet.html. Muistio tehokkuuslukujen käytöstä sähkön siirtohinnoittelun kohtuullisuuden arvioinnissa löytyy samasta osoitteesta.

MAAKAASUMARKKINAT

Gasumin maakaasuliiketoimintojen eriyttäminen

Gasum Oy on hakenut Energiamarkkinavirastolta poikkeuslupaa maakaasumarkkinalain 5. luvun mukaisesta liiketoimintojen eriyttämistavasta.

Hakemuksessaan Gasum Oy on vedonnut maakaasumarkkinalain 5. luvun 6 §:ään, jonka mukaan Energiamarkkinavirastolla on oikeus myöntää poikkeus lain vaatimasta eriyttämistavasta, koska eriyttämisen toteuttaminen lain vaatimusten mukaisesti olisi kohtuutonta. Lisäksi Gasum Oy on pyytänyt hakemuksessaan oikeuden olla julkistamatta eriytettyjen liiketoimintojen tulos- ja tasetietoja siihen asti, kunnes kilpailu maakaasun maahantuonnissa on konkreettisesti mahdollista.

Maakaasumarkkinalain 5 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan maakaasualan yrityksen on eriytettävä maakaasuverkkotoiminta, maakaasun myynti- ja varastointitoiminta toisistaan sekä maakaasualan kuulumattomista liiketoiminnoista. Maakaasumarkkinalaissa ei ole Energiamarkkinavirastolle annettu valtuutusta myöntää vapautusta eriyttämisvelvollisuudesta, vaan edellä mainittuja maakaasuliiketoimintoja harjoittavien yritysten on eriytettävä lain edellyttämällä tavalla nämä liiketoiminnot toisistaan sekä maakaasualan kuulumattomista liiketoiminnoista.

Energiamarkkinavirasto katsoo, ettei Gasum Oy:lle voida myöntää poikkeuslupaa maakaasuliiketoimintojen eriyttämistavasta yhtiön ehdottamalla tavalla. Maakaasumarkkinalaki edellyttää liiketoimintojen avoimuutta, jota käytännössä toteuttaa eriytettyjen liiketoimintojen tuloslaskelmien ja taseiden julkisuuden kautta. Lisäksi ei voida katsoa, että Gasum Oy:n liiketoimintojen eriyttämisen

toteuttaminen lain vaatimusten mukaisesti olisi kohtuutonta ottaen huomioon yhtiön liiketoiminnan laajuus ja merkitys Suomen maakaasumarkkinoilla.

Maakaasumarkkinalain 5 luvun 5 § edellyttää, että eriytettyjen liiketoimintojen tuloslaskelmat ja taseet ovat julkisia. Lisäksi maakaasumarkkinalain hallituksen esityksessä edellytetään nykyistä suurempaa läpinäkyvyyttä yritysten toimintaan ja verkkotoiminnalta avoimuutta. Myös maakaasumarkkinadirektiivi edellyttää liiketoimintojen avoimuutta ja eriyttämistä.

Energiamarkkinaviraston päätös 14.12.2002, Dnro 266/741/2001

Graninge Energia ei saanut poikkeuslupaa

Graninge Energia Oy on hakenut vapautusta maakaasuverkkotoiminnan luvanvaraisuudesta.

Graninge Energia pyysi Energiamarkkinavirastoa myöntämään toistaiseksi voimassaolevan, tilapäisen poikkeuslupan yhtiön Karhulanniemen maakaasuputkistolle niin pitkäksi aikaa kunnes jokin yhtiön asiakkaista haluaa käydä jälkimarkkinakauppaa.

Energiamarkkinavirasto arvioi yhtiön hakemusta mm. sillä perusteella, että onko yhtiön maakaasuverkko maakaasumarkkinalain 1 luvun 2 §:n tarkoittamana kiinteistön sisäinen verkko. Koska maakaasuverkkoalueella olevien kiinteistöjen omistus jakaantuu neljälle eri yritykselle, niin Energiamarkkinaviraston mukaan Graninge Energian harjoittamaa maakaasuverkkotoimintaa ei voida pitää maakaasumarkkinalain tarkoittamana kiinteistön sisäisenä maakaasun jakeluna vaan yhtiön toimintaan on sovellettava maakaasumarkkinalakia, ja tämä toiminta edellyttää maakaasuverkkolupaa. Energiamarkkinavirasto katsoo, että vaikka Graninge Energian maakaasuverkkotoimintaa

ei voida pitää laajana, niin maakaasuverkonhaltijalla on sellaisia asiakkaita, joilla on mahdollisuus toteuttaa oikeus osallistua jälkimarkkinakauppaan.

Energiamarkkinavirasto hylkäsi Graninge Energian vapautusta maakaasuverkkotoiminnan luvanvaraisuudesta koskevan hakemuksen.

Energiamarkkinaviraston päätös 12.4.2002, Dnro 51/711/2001

EMV:SSA TAPAHTUU

Investoinnit sähkön siirron hinnoittelussa

Energiamarkkinaviraston Lappeenrannan teknilliseltä korkeakoululta tilaama tutkimusselvitys investoinneista sähkön siirron hinnoittelun arvioinnissa valmistui kuluvan vuoden alkupuolella. Selvitystyön taustalla olivat Energiamarkkinaviraston nykyisestä arviointimallista saadut kokemukset sekä mallissa havaitut eräät ongelmakohdat. Ongelmat ovat liittyneet toisaalta verkoston nykykäyttöarvon määrittämiseen ja toisaalta toteutuneiden investointien käyttöön verkon kulukirjauksina. Energiamarkkinavirasto on pyytänyt verkonhaltijoilta ja muilta sidosryhmiltä lausunnot ehdotetuista muutoksista sähköverkkopalveluiden hinnoittelun kohtuullisuuden arviointimalliin. Lausuntojen perusteella Energiamarkkinavirasto tulee vielä erikseen harkitsemaan siirtymistä soveltamaan verkkotoiminnan hinnoittelun arvioinnissa ehdotettuja menetelmiä.

Hankkeen tarkoituksena oli selvittää verkostokomponenttien teknistaloudellisten pitoaikojen määrittystä, verkon nykykäyttöarvon määrittystä, uus- ja korvausinvestointien määrittystä, investointien ja kulujen kirjauskäytäntöjen yhtenäistämistä sekä tasapoistojen käyttöä verkkotoiminnan tuoton määrittämisessä.

Selvitystyön tuloksena syntyi ehdotus, että Energiamarkkinaviraston nykyisin soveltaman verkoston nykykäyttöarvon määrittämenetelmää muutettaisiin hieman yksinkertaisempaan suuntaan. Samoin on ehdotettu investointien ja kulujen välisen kirjaamiskäytännön yhtenäistämistä toimijoita sitovilla viranomaisohjeilla. Ehdotusten toteuttaminen merkitsisi myös hinnoittelun kohtuullisuusarvioinnissa verkosta kirjanpidossa tehtyjen poistojen korvaamista verkon jälleenhankinta-arvosta teknistaloudellisilla pitoaikojen perusteella lasketuilla tasapoistoilla.

Investointien ja kulujen kirjaamiseen liittyvien sitovien ohjeiden laatiminen on sidoksissa sähkömarkkinalain uudistamiseen ja tässä yhteydessä mahdolliseen Energiamarkkinaviraston toimivallan laajentamiseen. Muilta osin ehdotettuja muutoksia voitaisiin käytännössä soveltaa esimerkiksi vuodesta 2003 lähtien.

Sähkön laatua koskeva selvitys

Energiamarkkinavirasto on tilannut Tampereen teknilliseltä korkeakoululta ja Lappeenrannan teknilliseltä korkeakoululta sähkön laatua koskevan selvityksen. Projektin tavoitteena on selvittää verkkopalvelujen tekniseen laatuun eli sähkön laatuun vaikuttavia asioita. Asiakaspalvelu ja muut vastaavat laatutekijät jätetään tämän selvityksen ulkopuolelle.

Projektin tavoitteena on määrittää se laatutaso, jota sähkökäyttäjät voivat kohtuudella odottaa ja jonka verkonhaltija voi kohtuudella saavuttaa. Tarkastelussa keskitytään jakeluverkkotasolle ja erityisesti kuluttajille tarjottavan sähkön laatuun.

Projektissa tehtävästä tutkimustyöstä vastaavat Tampereen teknillisessä korkeakoulussa ja Lappeenrannan teknillisessä korkeakoulussa professorien Pertti Järventaustan ja Jarmo Partasen

johdolla toimivat tutkimusryhmät. Selvitys valmistuu keväällä 2003.

Energiamarkkinaviraston vuosikertomus 2001

Energiamarkkinaviraston 40-sivuinen vuosikertomus sisältää katsauksen Energiamarkkinaviraston edellisen vuoden toimintaan Vuosikertomuksessa on tietoa mm. sähkön siirron hinnoittelun valvonnasta, verkkoyhtiöiden tehokkuudesta, sähkön hintakehityksestä ja maakaasumarkkinoista. Julkaisusta löytyvät myös Energiamarkkinaviraston vuonna 2001 tekemät päätökset, lausunnot ja lainsäädännössä tapahtuneet säädosmuutokset sekä Energiamarkkinaviraston julkaisut. Vuosikertomus on postitettu verkonhaltijoille ja muille energia-alan osapuolille. Se on myös tilattavissa Energiamarkkinavirastosta p. 09-6220 36 22 / Tuija Sell. Vuosikertomus on luettavissa myös verkkoversiona Energiamarkkinaviraston kotisivuilta.

HENKILÖSTÖUUTISIA

Teollisuusneuvos Arto Lepistö kauppa- ja teollisuusministeriön energiaosastolta on nimitetty Energiamarkkinaviraston johtajan sijaiseksi 13.5-14.10.2002 väliseksi ajaksi.

Energiamarkkinaviraston johtava lakimies Arto Rajala on virkavapaalla 1.5.2002 lukien kauppa- ja teollisuusministeriön energiaosaston neuvottelevan virkamiehen määräaikaisen virkasuhteen hoitamiseksi.

Ylitarkastaja Päivi Aaltonen on eronnut Energiamarkkinaviraston palveluksesta. Päivi Aaltonen on nimitetty 3.6.2002 lähtien asiantuntijaksi Finergyyn sähköverkkotoiminnan ja sähkökaupan toimialalle.

Energiamarkkinaviraston teknisen ryhmän ryhmäpäällikkö Kenneth Hänninen siirtyy

1.8.2002 lukien Sähköenergialiitto ry Senerin palvelukseen verkostoyksikön johtajaksi.

Kauppat. yo Jenni Jaskari on aloittanut kesäharjoittelijana 20.5.2002. Jennin työsuhde kestää elokuun puoliväliin saakka.

Ylitarkastaja Veli-Pekka Saajo
Puh. (09) 6220 3623

Laskentaekonomi Mari Sipola
Puh. (09) 6220 3620

Verkkoinsinööri Martti Hänninen
Puh. (09) 6220 3624

Energiamarkkinavirasto palveluksessanne

Viraston johto ja sihteeripalvelut

Johtaja Arto Lepistö
Puh. (09) 6220 3616
(13.5-14.10.2002)

Sihteeri Seija Hautamäki
Puh. (09) 6220 3610

Sihteeri Tuija Sell
Puh. (09) 6220 3622

Oikeudelliset asiat

Johtava lakimies Tuula Gottleben
Puh. (09) 6220 3618

Lakimies Märten Hansson
Puh. (09) 6220 3617

Lakimies Anu Mikkonen
Puh. (09) 6220 36 26

Tariffit

Ryhmäpäällikkö Antti Paananen
Puh. (09) 6220 3613

Ylitarkastaja Olli Saloranta
Puh. (09) 6220 3612

Ylitarkastaja Kari Lavaste
Puh. (09) 6220 3614

Ylitarkastaja Tapio Silvennoinen
Puh. (09) 6220 3619